УДК 94 : 327 (73+520) «1942-1945»
DOI: https://doi.org/10.33782/2708-4116.2024.6.305

Олександр Скидан*

ЗАЛІЗНЕ ДНО: МОРСЬКЕ КЛАДОВИЩЕ ГУАДАЛКАНАЛУ

Анотація: *Стаття присвячена дослідженню феномену «Залізного дна» – унікального морського кладовища навколо Гуадалканалу, що виникло внаслідок інтенсивних бойових дій під час Тихоокеанської кампанії Другої світової війни (1942-1945). У роботі детально розглядаються ключові морські битви, що відбулися у цьому регіоні, зокрема, роль флотів США та Японії у боротьбі за контроль над стратегічно важливими водами Соломонових островів.*

Аналіз історичних джерел дозволяє простежити, як високий рівень інтенсивності військових дій призвів до утворення підводного кладовища, що включає десятки затонулих кораблів і літаків, які нині становлять важливу частину світової культурної спадщини. Особлива увага приділяється тактиці нічних боїв, використанню торпед, авіаносців, а також координації між морськими й авіаційними підрозділами, які впливали на перебіг битв. Підкреслюється значення «Залізного дна» як об'єкта історико-культурного й археологічного дослідження, що привертає увагу науковців, любителів історії та туристів з усього світу.

Ключові слова: *Залізне дно, Соломонові острови, Гуадалканал, Тихоокеанська війна, морські битви, Друга світова війна, флот США, японський флот, затонулі кораблі*

Постановка проблеми. «Залізне дно», або морське кладовище Гуадалканалу, є важливою історичною та культурною спадщиною Другої світової війни. Проте, незважаючи на його значущість для вивчення військової історії та підводної археології, це місце залишається недостатньо дослідженим. Проблема полягає у відсутності комплексного аналізу впливу морських боїв на формування підводного ландшафту та ролі цих битв у розвитку військово-морської тактики. Окрім того, є потреба у детальному вивченні затонулих об'єктів як джерела інформації про пошкодження обох воюючих флотів. Постає питання про збереження цієї спадщини, враховуючи зростаючий інтерес туристів і ризики пошкодження історичних артефактів.

Метою статті є вивчення значення «Залізного дна» як морського кладовища Гуадалканалу, вивчення його ролі у контексті бойових дій Тихоокеанської кампанії Другої світової війни й аналіз впливу цих подій на розвиток військово-морської тактики. З іншої сторони виникає потреба визначення історичної та культурної цінності затонулих кораблів і літаків, а також акцентування на необхідності їхнього збереження як частини глобальної спадщини. Особлива увага приділяється дослідженню способів забезпечення охорони цих підводних артефактів для майбутніх поколінь.

Наукова новизна статті полягає у тому, що вона заповнює важливу прогалину в українській історіографії, де тема «Залізного дна», морських боїв навколо Гуадалканалу практично не отримувала уваги. Дослідження Тихоокеанської кампанії Другої світової війни в українській науковій традиції здебільшого зосереджувалося на загальних питаннях

* *Скидан Олександр Миколайович* – магістр історії, Чорноморський національний університет імені Петра Могили (Миколаїв, Україна); ORCID: https://orcid.org/0009-0006-3982-3321, e-mail: skidansasa@gmail.com

військових дій або ж на участі СРСР у війні проти Японії. Дослідження пропонує структурований погляд на поєднання військової історії, підводної археології та війни і миру, що дозволяє глибше зрозуміти цей феномен і його значення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Тема «Залізного дна» навколо Гуадалканалу привертає все більше уваги дослідників, істориків, археологів і військових аналітиків, оскільки цей регіон є важливим свідченням однієї з найінтенсивніших морських кампаній Другої світової війни. Однак, попри наявність значного обсягу публікацій, питання затонулих кораблів і літаків у контексті «Залізного дна» ще потребує глибшого дослідження.

Однією з основних робіт, що досліджують морське кладовище Гуадалканалу, є книга Роберта Д. Балларда і Ріка Арчбольда «Загублені кораблі Гуадалканалу»[1], де автор описує свою експедицію у район Залізного дна та відкриття низки затонулих кораблів. Р.Д. Баллард став відомим завдяки відкриттю Титаніка, але його робота на Гуадалканалі також має велике значення. У книзі докладно описані підводні дослідження та технології, використані для обстеження суден.

Книга Джеймса Хорнфішера «Пекло Нептуна: ВМС США на Гуадалканалі»[2] також висвітлює морські бої у районі Гуадалканалу та пояснює стратегічну важливість цієї битви для США і союзників. Дж. Хорнфішер проводить докладний аналіз морських операцій, включаючи битви, що призвели до утворення «Залізного дна».

«Безшумна перемога: Війна підводних човнів США проти Японії»[3] Клея Блейра – книга, яка хоч і фокусується на підводній війні, має розділи, що торкаються теми *Iron Bottom Sound*[4] як важливої частини стратегії США у Тихоокеанському регіоні.

Робота контр-адмірала Фредеріка Джуліана Бектона і генерала Джозефа «Корабель, який не загине»[5] розповідає про історію корабля *USS Laffey*, який брав участь у битвах біля Гуадалканалу. Книга досліджує випробування, які зазнав екіпаж і корабель у водах «Залізного дна».

Підводна археологія отримує новий поштовх завдяки зусиллям таких дослідників, як Роберт Баллард, який відкрив численні залишки кораблів на дні навколо Гуадалканалу. Його дослідження зосереджені на вивченні затонулих суден як важливих історичних артефактів, які можуть надати нові відомості про технічний стан кораблів, використані озброєння і навіть про психологічний стан екіпажів під час битв. Використання сучасних технологій, таких як глибоководні апарати і тривимірні сканери, дозволяє детально картографувати підводне кладовище та проводити більш глибокий аналіз артефактів.

Залізне дно Гуадалканалу є не лише історичним місцем, а й має важливе значення з погляду морської екології. У статті Томаса Хітона «Екологічні бомби уповільненої дії: тисячі

[1] *Ballard R.D., Archbold R*. The Lost Ships of Guadalcanal: Exploring the Ghost Fleet of the South Pacific. New York: A Warner / Madison Press Book, 1993. 228 p.
[2] *Hornfischer J.D.* Neptune's Inferno: The U.S. Navy at Guadalcanal. New York: Bantam Books, 2011. 544 p.
[3] *Blair C*. Silent Victory: The U.S. Submarine War against Japan. Naval Institute Press, 2001. 1072 p.
[4] «Iron bottom Sound» (англ. *Залізне дно*, букв. *Звук Залізного дна*) – назва, дана моряками союзників ділянці води у південній частині затоки Слот між Гуадалканалом, островом Саво та островом Флорида Соломонових островів. – *Прим. ред.*
[5] *Becton F.J*. The Ship That Would Not Die. Prentice Hall Direct, 1980. 288 p.

затонулих кораблів Другої світової війни іржавіють на дні Тихого океану»[6], розглядається вплив затонулих військових кораблів на екосистему. Зокрема, вказується на те, як метали та паливо впливають на морське середовище, спричиняючи утворення особливих біоценозів навколо затонулих суден.

Публікації на тему «Залізного дна» також торкаються питання збереження підводної спадщини. Оскільки ці об'єкти привертають велику кількість туристів та аквалангістів, дослідники піднімають питання про необхідність розробки заходів для збереження цього унікального підводного музею.

Важливим напрямом досліджень є також аналіз стратегічних рішень під час Тихоокеанської кампанії. Роботи військових аналітиків акцентують увагу на важливості контролю над морськими комунікаціями та базами, що знаходилися на Соломонових островах і як ці фактори впливали на хід війни. Зокрема розглядаються взаємодія між авіаційними та морськими силами і значення нових технологій, таких як радар і радіолокація, які допомогли союзникам здобути перевагу. Так, «Морські битви за Гуадалканал у 1942 році: зіткнення за перевагу на Тихому океані»[7] Марка Стіла фокусується на нічних діях 13 листопада 1942 р. У книзі детально описуються нічні бої між американськими та японськими морськими силами, які відбувалися біля островів Гуадалканал і Тулагі. Автор розглядає тактику, стратегію та технічні аспекти обладнання, що брали участь у цих боях.

Загалом, сучасні публікації демонструють багатогранність досліджень «Залізного дна» та його значущість не лише як історичного явища, а й як культурного та екологічного феномену. Подальше вивчення цього регіону може надати нові відомості про Тихоокеанську кампанію, вплив війни на морське середовище та зберегти цей унікальний об'єкт для майбутніх поколінь.

Виклад основного матеріалу. Залізне дно, або морське кладовище Гуадалканалу, є місцем, де лежить велика кількість затонулих кораблів та літаків, що залишилися після інтенсивних бойових дій під час Тихоокеанської кампанії Другої світової війни. Регіон навколо Соломонових островів, зокрема Гуадалканалу, був ключовою ареною для протистояння між силами США та Японської імперії, які боролися за контроль над стратегічними морськими шляхами й авіаційними базами. Це протистояння стало одним із визначальних моментів війни на Тихоокеанському театрі бойових дій, і залишки техніки та зброї, що досі знаходяться на морському дні, є свідченням тих подій.

Гуадалканал, найбільший острів архіпелагу Соломонових островів, набув великого стратегічного значення через своє географічне розташування. Японці почали будівництво аеродрому на острові, який міг забезпечити контроль над морськими комунікаціями між США та Австралією. Це створило загрозу для союзників, оскільки контроль над цими шляхами був життєво важливим для постачання військ і ресурсів. Союзники, розуміючи важливість Гуадалканалу, у серпні 1942 р. почали операцію «Watchtower» з метою захопити острів та знищити японські військові об'єкти.

[6] *Heaton T.* Ticking Ecological Time Bombs: Thousands of Sunken WWII Ships Rusting at Bottom of Pacific. *Pulitzer Center*. URL: https://pulitzercenter.org/stories/ticking-ecological-time-bombs-thousands-sunken
[7] *Stille M.* The naval battles for Guadalcanal 1942: Clash for supremacy in the Pacific. Oxford: Osprey Publishing, 2013. 96 p.

Битви за контроль над Гуадалканалом і навколишніми водами вирізнялися особливою жорстокістю й інтенсивністю. У цьому регіоні відбувалося кілька значущих морських боїв, які призвели до великих втрат обох сторін. Найвідоміші з них – битва при острові Саво, нічні морські бої 13, 14 і 15 листопада 1942 р. біля Гуадалканалу.

Однією з визначальних характеристик цих боїв було використання нічної тактики. Оскільки технології радарів і радіолокації ще не були широко поширені, японці були відомі своєю майстерністю у нічних операціях, зокрема з використанням торпед. У свою чергу, союзники швидко адаптувалися до цих умов і вдосконалювали свою тактику, що у підсумку призвело до їх перемоги. Під час цих боїв загинуло безліч кораблів, які нині лежать на морському дні біля Гуадалканалу, створюючи «Залізне дно».

Словосполучення «Залізне дно» отримало свою назву через величезну кількість затонулих суден і літаків, що лежать на дні океану в протоці між Гуадалканалом та островом Флорида. Тут розташовані залишки як японських, так і американських військових кораблів, серед яких крейсери, есмінці, підводні човни та лінкори. Ці залишки не тільки є історичними пам'ятками, але й дають уявлення про інтенсивність і масштабність тих битв.

Ключовими факторами, які вплинули на формування цього підводного кладовища, були масштабні морські зіткнення, авіаційні бомбардування й атаки підводних човнів. У процесі бойових дій кораблі часто були пошкоджені або знищені настільки швидко, що екіпажі не встигали організувати евакуацію. Особливою небезпекою були японські торпеди типу «Long Lance», які мали високий радіус дії та велику потужність. Саме вони спричинили затоплення багатьох американських кораблів під час нічних атак.

Сучасні підводні археологічні дослідження значно збагатили наше розуміння того, що відбувалося під час битв навколо Соломонових островів. Завдяки технологіям глибоководного сканування та підводним роботам, дослідники можуть детально вивчати затонулі кораблі та їхні залишки. Наприклад, дослідження американського крейсера USS Quincy, який затонув у 1942 р. під час битви при острові Саво, дозволило дослідити не лише структуру корабля, але й знайти особисті речі членів екіпажу, що дає уявлення про умови життя на борту в часи війни.

Підводні дослідження у районі Гуадалканалу, відомому як «Залізне дно» (Ironbottom Sound), розпочалися ще у другій половині 20 ст., проте значні відкриття затонулих кораблів почалися з розвитком технологій на межі 20–21 ст. Численні військові кораблі, що затонули під час битви за Гуадалканал у 1942–1945 рр., були віднайдені завдяки дослідженням підводних археологів та експедицій із застосуванням сучасних технологій, таких як глибоководні роботи та сонарні системи.

Роберт Баллард, відомий океанограф, який раніше відкрив місце затоплення «Титаніка», зіграв важливу роль у віднайдені кількох кораблів у районі «Залізного дна». У 1992 р. Р. Баллард очолив експедицію до Гуадалканалу, під час якої було знайдено кілька важливих об'єктів, включно з американськими крейсерами USS Quincy[8] і USS Vincennes. Використовуючи сучасні підводні камери та технологію дистанційного управління, команда Р. Балларда задокументувала місця затоплення цих кораблів, що пролежали на морському дні майже 50 років.

[8] *Geocities*. URL: https://www.geocities.ws/Pentagon/Bunker/4929/savo_forces.htm

Затонулий корабель USS Atlanta був виявлений у 1992 р. експедицією під керівництвом доктора Р. Балларда за допомогою дистанційно керованого підводного апарату. Через сильні течії та погану видимість експедиція не змогла ретельно дослідити Атланту. У 1995 р. австралієць Кевін Денлі й американець Терренс Тайсалл здійснили перше успішне занурення на USS Atlanta, яке на той час було найглибшим зануренням у південній півкулі. У наступні роки К. Денлі організував кілька експедицій для дослідження корабля. У 2002 р. він здійснив перше занурення з ребризером замкнутого контуру. Останнє дослідження відбулося у 2024 р., коли Брюс Клулоу та Пітер То виявили руйнування корпусу та носової частини Атланти.

Іншим значним учасником досліджень затонулих суден є науково-дослідне судно RV Petrel, яке фінансується фондом Пола Аллена, одного із засновників Microsoft. У 2018 р. команда на борту RV Petrel виявила американський авіаносець USS Hornet, який затонув під час битви за Санта-Крус у жовтні 1942 р. Пошук і знахідка цього авіаносця стали важливими для підводних археологів, оскільки місце затоплення довгий час залишалося невідомим.

Окрім цього, команда на борту RV Petrel також знайшла та дослідила затонулий легкий крейсер USS Juneau[9], відомий через трагічну загибель п'яти братів Салліванів. Ця знахідка стала резонансною подією у 2018 р., коли місце затоплення було детально зафіксоване та представлене науковій спільноті.

У лютому 2019 р. дослідницький корабель RV Petrel анонсував відкриття залишків лінійного корабля Hiei[10] у районі північного заходу від острова Саво в Соломонових островах, який затонув після морської битви за Гуадалканал 13 листопада 1942 р. За інформацією Petrel, основна частина Hiei лежить на дні на глибині 3 тис. футів (900 метрів), подібно до корабля Kirishima, частина носа Hiei була зруйнована через детонацію боєприпасів.

Лінкор Kirishima[11] був виявлений Робертом Баллардом під час експедиції 1992 р., яка була присвячена картографуванню затонулих суден у районі Гуадалканалу. Сам корабель був затоплений після морської битви за Гуадалканал 15 листопада 1942 р. і лежить вертикально на дні океану, з відсутністю носової частини через вибух у магазині боєприпасів, з якірним ланцюгом, обмотаним навколо кормової частини. Експедиція Р. Балларда була припинена через технічні труднощі, тому її занурення було дуже коротким і не дало достатньої інформації та зображень. У січні 2019 р. експедиція на кораблі RV Petrel Пола Аллена надала детальнішу інформацію про пошкодження лінкору Kirishima, зазнаних під час бою, а також про подальші вибухи в передніх головних магазинах під час затоплення.

Ще 11 уламків були попередньо ідентифіковані як есмінці, серед яких японські есмінці Ayanami, Yudachi, Fubuki, а також американські есмінці USS Walke, USS De Haven,

[9] Timely Discovery: Locating the Wreck of the USS Juneau | The National WWII Museum | New Orleans. *The National WWII Museum | New Orleans*. URL: https://www.nationalww2museum.org/war/articles/timely-discovery-locating-wreck-uss-juneau

[10] RV Petrel. Kirishima and Hiei, 2019. *Facebook*. URL: https://www.facebook.com/rvpetrel/videos/318434312141233

[11] *Lundgren R., Tully A*. Analysis of the wreck of Kirishima. *NavWeaps*. URL: http://www.navweaps.com/index_lundgren/Kirishima_Wreck_Analysis.pdf

USS Laffey, USS Monssen, USS Barton, USS Cushing, USS Little та USS Preston. Ці кораблі було попередньо ідентифіковано на основі гідролокаторних зображень, розмірів суден і доступних історичних даних. Проте для підтвердження остаточної ідентифікації необхідно провести додаткові дослідження з використанням дистанційно керованих підводних апаратів (ROV).

Водночас залишилися 12 місць аварій, які не вдалося виявити або детально дослідити під час цієї експедиції. Ці ділянки потребують подальших досліджень, оскільки вважається, що там можуть знаходитися важливі військові судна, які ще не були вивчені.

Ці дослідження дозволяють науковцям отримати нові дані про пошкодження, які були отримані кораблем під час морських боїв за Соломонові острови. Це допомагає реконструювати історію морських битв і розкрити важливі аспекти війни, які можуть бути приховані або невідомі за документальними джерелами.

«Залізне дно» має не лише історичне значення, але й екологічну важливість. Багато затонулих кораблів стали основою для створення штучних рифів, що створило нові екосистеми для морської флори і фауни. Проте є й загроза для довкілля. Неправильно утилізовані залишки пального та боєприпасів, що збереглися на затонулих кораблях, можуть становити небезпеку для морського середовища.

Крім того, цей регіон приваблює багатьох туристів, зокрема дайверів, які прагнуть дослідити затонулі судна. «Залізне дно» стало своєрідним підводним музеєм, де туристи можуть доторкнутися до історії та на власні очі побачити місця колишніх морських битв. Однак зростаюча туристична активність може створювати ризики для збереження цих історичних артефактів. Тому питання охорони підводної спадщини стає дедалі актуальнішим.

Літаки у битвах за Гуадалканал. Авіаційні битви, що супроводжували морські бої, мали велике значення в операціях на Соломонових островах. Основною базою для авіації союзників став аеродром Гендерсон-Філд, захоплений під час висадки на Гуадалканал. Цей аеродром дозволив американським ВПС контролювати повітряний простір над островом і навколишніми водами. Найбільш поширеними літаками союзників були винищувачі F4F Wildcat, бомбардувальники SBD Dauntless і торпедоносці TBF Avenger. Вони відіграли ключову роль в атаках на японські кораблі, а також у захисті від японських авіаційних нальотів.

Коли американці прибули на острів, авіабаза Гендерсон була ще недобудована. Вони поспішали завершити її облаштування, щоб розмістити там літаки. Ця збірна група літаків, яку назвали «Кактусова авіація» (CAF – Cactus Air Force), забезпечила американцям перевагу в небі над Гуадалканалом. Вони атакували японські кораблі, які наближалися до острова, обстрілювали та бомбили ворожі війська на суші і боролися з японськими літаками.

Повітряний компонент у боях за Гуадалканал був ключовим елементом у боротьбі за контроль над островом. Американські та японські війська активно використовували авіацію для підтримки наземних і морських операцій, і результат цього протистояння значною мірою залежав від здатності обох сторін утримати перевагу в повітрі. Битва за Гендерсон-Філд, головний аеродром на Гуадалканалі, стала символом повітряної війни на острові та показала, наскільки важливими були літаки у забезпеченні контролю над територією та комунікаціями.

Декілька великих авіанальотів стали поворотними моментами у битві за Гуадалканал. Наприклад, 12 вересня 1942 р. американські винищувачі атакували групу японських бомбардувальників G4M Betty та винищувачів A6M Zero, що наближалися до Гендерсон-Філд. Ця операція запобігла великому бомбардуванню аеродрому, захищаючи базу та її літаки від серйозних пошкоджень. Ще один вирішальний наліт відбувся 25 жовтня 1942 р., коли американські літаки збили десятки японських бомбардувальників і торпедоносців, які намагалися зруйнувати Гендерсон-Філд. Вдале відбиття цього нальоту дозволило зберегти аеродром боєздатним і забезпечити подальшу підтримку наземних операцій[12].

Авіація стала одним із визначальних факторів перемоги союзників у боях за Гуадалканал. Завдяки постійному повітряному прикриттю, ударам по японському флоту та підтримці наземних сил, американці змогли зберегти стратегічну ініціативу й поступово змусили японців відійти. Комбінація повітряних атак, наземної оборони та артилерійського прикриття дозволила перетворити Гендерсон-Філд на потужний центр опору, що став символом американської стійкості та рішучості в кампанії на Гуадалканалі.

Постійні повітряні бої та нальоти над Гендерсон-Філд ускладнювали японській стороні ефективну підтримку своїх наземних військ і постачання ресурсів. Американські літаки також активно патрулювали повітряний простір навколо острова, перехоплюючи та знищуючи японські літаки ще на підходах.

Японці використовували власні винищувачі Mitsubishi A6M Zero, які мали чудові маневрені характеристики, але зрештою поступилися кількістю та технічною перевагою союзників. Протягом кампанії відбулися численні повітряні бої, в яких літаки обох сторін зазнали значних втрат. Багато літаків було збито під час атак на морські судна, і їх уламки також лежать на дні разом із затонулими кораблями, утворюючи своєрідне підводне кладовище як для морських, так і для авіаційних сил[13].

Затоплені кораблі у битвах за Гуадалканал. Протягом Тихоокеанської кампанії, зокрема під час битв за Гуадалканал, затонуло безліч кораблів, що належали як американському, так і японському флотам. Ці судна нині утворюють основу «Залізного дна» – морського кладовища у протоках Соломонових островів.

Одна з перших і найбільш значущих битв сталася 9 серпня 1942 р. – це битва при острові Саво, де японський флот завдав серйозної поразки союзникам. Під час цієї нічної атаки японські крейсери й есмінці змогли скористатися перевагами нічної тактики та завдати значних втрат американському флоту. У цій битві були затоплені чотири важливих союзних крейсери: USS Quincy, USS Vincennes, USS Astoria, HMAS Canberra (австралійський важкий крейсер).

У жовтні 1942 р. відбулася битва при мисі Есперанс, де союзники змогли відповісти на попередні поразки та знищити кілька японських кораблів. У результаті бою затонули японські крейсери Furutaka й есмінці типу Fubuki. Це була одна з перших перемог союзників, яка дозволила частково взяти під контроль навколишні води.

[12] *Cooper C.* War in Pacific skies. Minnneapolis, Minn: Zenith, 2010. 191 p.
[13] Iron Bottom Sound in Guadalcanal, The Solomons | Rebreatherpro-Training. *Rebreatherpro-Training*. URL: https://www.rebreatherpro-training.com/iron-bottom-sound-guadalcanal-solomons

Рис. 1. Карта затоплених кораблів у протоці «Залізне дно»
(ілюстрація: Wolfgang Wolny, Germany, 2005)

Одна з найбільших і найважчих битв у регіоні – це морська битва за Гуадалканал, що тривала з 12 по 15 листопада 1942 р. Ця серія морських боїв на водах Гуадалканалу стала поворотним моментом у війні на Тихоокеанському фронті. Японці намагалися доставити підкріплення на острів, але зазнали великих втрат унаслідок інтенсивних атак з боку американського флоту й авіації.

Під час цієї битви були затоплені як японські, так і американські кораблі. Зокрема: USS Atlanta, USS Juneau, японський лінкор Ніеі, один із найбільших кораблів, затонулих у регіоні, що стало серйозним ударом для японського флоту. Також затонули японські есмінці Yudachi, Akatsuki й інші кораблі, що спробували прорватися до Гуадалканалу.

Затонулі кораблі та літаки, що лежать на дні у регіоні «Залізного дна», не тільки є свідками жорстоких боїв, але й являють собою важливі історичні й археологічні артефакти. Кораблі різного класу – від лінкорів і крейсерів до есмінців і підводних човнів – дають можливість дослідникам аналізувати технологічний розвиток морського флоту під час Другої світової війни. Наприклад, дослідження лінкора Ніеі дозволило зрозуміти, як використовувалися важкі озброєння у нічних боях і наскільки ефективними були захисні системи кораблів того часу.

Висновки. Дослідження бойових дій навколо Соломонових островів й особливо феномену «Залізного дна» дозволяє зробити кілька важливих висновків щодо стратегічного значення цього регіону, технологічних і тактичних нововведень, а також культурної та екологічної спадщини, яку залишили ці події.

По-перше, битви навколо Гуадалканалу, зокрема масштабні морські та повітряні бої, мали вирішальний вплив на хід Тихоокеанської кампанії Другої світової війни. Контроль над Гуадалканалом і навколишніми водами став ключовим для забезпечення панування союзників на Тихому океані. Ці битви продемонстрували, наскільки важливою була взаємодія між авіацією та флотом, а також впровадження нових технологій, таких як радар і торпеди з великою дальністю дії.

По-друге, «Залізне дно» стало унікальним підводним кладовищем, де лежать сотні кораблів і літаків обох сторін конфлікту. Ці затонулі судна є не тільки пам'ятниками тим часам, але й цінними об'єктами для військових істориків та археологів. Кораблі різного класу – від легких есмінців до важких лінкорів і крейсерів – дають можливість досліджувати розвиток військово-морської техніки, а також тактики морських боїв в умовах складного та небезпечного середовища.

Затоплені літаки, серед яких винищувачі, торпедоносці та бомбардувальники, також відіграють важливу роль в історичному контексті цих боїв. Завдяки сучасним технологіям підводного дослідження, науковці можуть детально вивчати уламки літаків і кораблів, що дозволяє краще зрозуміти, як розгорталися події під час морських і повітряних битв.

По-третє, екологічний аспект «Залізного дна» є ще одним важливим аспектом досліджень. Затонулі кораблі, багато з яких перетворилися на штучні рифи, сприяють розвитку нових екосистем. Водночас, існує небезпека від залишків палива, боєприпасів і хімічних речовин, які можуть становити загрозу для сучасного морського середовища. Важливо продовжувати екологічні дослідження, щоб зрозуміти вплив цих затонулих об'єктів на підводну флору і фауну.

Крім того, туристичний потенціал регіону також стає дедалі більшим. Підводні екскурсії до затонулих кораблів і літаків привертають увагу дайверів та істориків-аматорів з усього світу. Це породжує необхідність розробки механізмів для захисту цих історичних об'єктів від можливих пошкоджень і незаконних вилучень артефактів. Слід забезпечити збереження цих підводних пам'яток як частини світової спадщини.

Таким чином, «Залізне дно» – це не лише місце затонулих кораблів і літаків, а й важливий історичний, археологічний та екологічний об'єкт, який вимагає подальшого вивчення та збереження. Він дає можливість глибше зрозуміти тактичні і технічні аспекти Другої світової війни, роль авіації та флоту в конфліктах на Тихому океані, а також вплив цих подій на навколишнє середовище.

Oleksandr Skydan

Iron Bottom Sound: The maritime cemetery of Guadalcanal

Abstract. This article is dedicated to the study of the phenomenon known as «Iron Bottom Sound» – a unique maritime cemetery surrounding Guadalcanal, formed as a result of fierce naval and aerial combat during the Pacific Campaign of World War II (1942-1945). The region witnessed some of the most intense and strategically significant battles of the war, including the Naval Battle of Guadalcanal, the Battle of Savo Island, and the numerous

engagements around Cape Esperance. These battles were marked by innovative tactics, including night combat strategies, coordinated assaults between naval and air forces, and the extensive use of torpedoes and aircraft carriers.

The article provides a detailed examination of how these battles unfolded, highlighting the pivotal role of the U.S. and Japanese fleets in their attempts to secure control over the strategically vital waters of the Solomon Islands. The ferocity of these engagements led to heavy casualties on both sides, with dozens of ships and aircraft sent to the ocean floor, creating an underwater graveyard that is now a crucial part of global cultural and historical heritage.

Analysis of historical sources reveals the broader significance of these events, showing how they not only influenced the outcome of the Pacific War but also advanced naval warfare tactics, particularly in the use of radar, torpedo technology, and the integration of carrier-based aviation with surface fleet operations. The battles around Guadalcanal became a proving ground for these strategies, shaping the future of naval combat.

The article emphasizes the importance of «Iron Bottom Sound» as a site of historical, cultural, and archaeological significance. It continues to attract scientists seeking to uncover new information about the war, historians aiming to piece together detailed accounts of the battles, and tourists drawn to its solemn and awe-inspiring legacy. The research underscores the need to preserve this underwater heritage, balancing the growing interest in recreational diving and tourism with the imperative to protect the integrity of these historical artefacts for future generations.

Keywords: Iron Bottom Sound, Solomon Islands, Guadalcanal, Pacific War, naval battles, World War II, U.S. Navy, Japanese Navy, sunken ships